

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Prinsjesdag 2013

De politieke agenda
voor 2013/2014

Cross-sectorale projecten
water en creatieve industrie
Erik Huizer, Universiteit Utrecht

Over geld en water
Nout Wellink

 Vewin

16de jaargang, nummer 4
september 2013

Inhoud #4

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Marco Zoon, zoon@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frenz, Philip Reedijk,
Theo Schmitz, Cees Verkerk,
Marco Zoon.

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

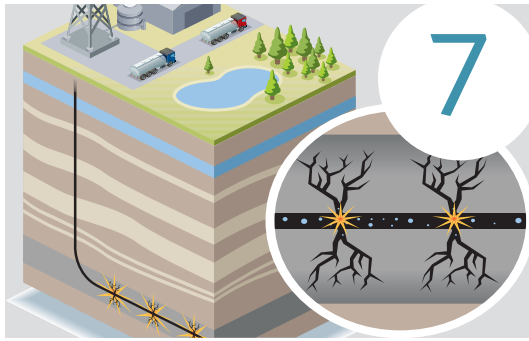
Van Beek Images, iStockphoto,
Maas Communicatie, Oasen,
SAWA, WMD

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maïsproducten en aardappelzetmeel.

Zorgen om schaliegas

Het onderzoek naar de winning van schaliegas in Nederland noemt verschillende risico's voor de drinkwatervoorziening en constateert dat de huidige wetgeving moet worden aangepast. Toch stelt de minister dat de risico's beheersbaar zijn en dat de wetgeving op orde is.

'Water betekent leven'

Sinds september 2012 is Roelof Bisschop lid van de SGP-fractie in de Tweede Kamer, belast met onder andere infrastructuur en milieu. Wat heeft deze historicus met water en wat zijn de belangrijkste aandachtspunten binnen zijn portefeuille?

Kwaliteitsverbetering door sensors

Zo'n 15 partijen uit de watersector in het noorden van ons land staken de koppen bij elkaar, met als doel: het stimuleren van de toepassing van sensortechnologie in de drinkwatersector. Dit project, SAWA – Sensors And Water, heeft inmiddels enkele mooie resultaten opgeleverd.

Waterkwaliteit móét beter

Waterkwaliteit is voor de drinkwatersector én de waterschappen een belangrijk thema. Vewin maakt zich zorgen over de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. We vroegen bestuurslid Hennie Roorda naar de positie van de Unie van Waterschappen op dit gebied.

'Schaliegas: niet doen!'

Europarlementariër Judith Merkies – namens de PvdA lid van de fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten – over schaliegas en de brief van minister Kamp aan de Tweede Kamer, naar aanleiding van het onderzoek van Witteveen en Bos.

'Kaizen': continue verbetering door benchmarking

De zesde benchmark in de drinkwatersector is gepubliceerd. Kort voor Prinsjesdag werd het rapport met de verplichte prestatievergelijking tussen de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven verzonden naar minister Schultz van Infrastructuur en Milieu. Benchmarking werpt duidelijk zijn vruchten af: opnieuw schoner drinkwater tegen lage(re) prijzen.

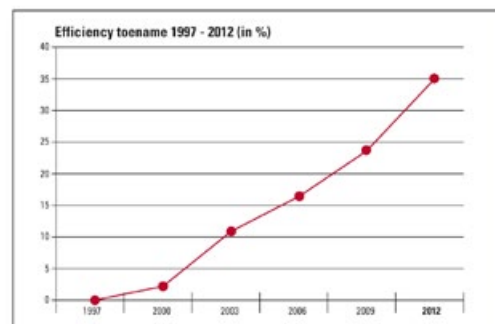
Met de publicatie van deze benchmark geeft de drinkwatersector gevolg aan de opdracht uit de Drinkwaterwet (2011). Er blijkt in ons land sprake van een steeds hogere kwaliteit drinkwater dat aan de geldende wettelijke eisen en normen voldoet, en wel tegen een stabiel prijsniveau in euro's per kubieke meter en in euro's per aansluiting. Het hoge kwaliteitsniveau wordt door alle bedrijven bereikt en gedeeld.

Benchmarken in de drinkwatersector is een belangrijke sectoractiviteit die aanvankelijk (1997 – 2009) door bedrijven vrijwillig werd uitgevoerd. De publieke bedrijven voelen zich verantwoordelijk voor hun eindproduct, dat zij transparant met hun consumenten willen delen. Jaarlijks wordt zwaar geïnvesteerd in nieuwe technologieën: in zuiveringsinstallaties met membraanfilters, omgekeerde osmose en UV-desinfectie, maar ook in het distributienetwerk. Toch daalden de kosten per aansluiting sinds 1997 met ruim 35%. En nog belangrijker: klanten zijn tevreden! Zij beoordelen de kwaliteit van het drinkwater met een 8,4 en van de dienstverlening met een 7,7. De drinkwaterbedrijven blijven focussen op een nog hogere kosten-efficiency. Men blijft zoeken naar nieuwe innovaties, ook voor wat betreft het kostbare netwerk van 119.000 km waterleidingen. In dat licht is benchmarking uitgegroeid tot een onmisbaar, continu en integraal deel van de bedrijfsvoering.

Wie de onderliggende uitkomsten van de benchmark bestudeert, valt met name de stijging van het energieverbruik van 15% op: voor extra zuiveringen om bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en nieuwe stoffen uit water te verwijderen. Reden voor een oproep aan consumenten en politici om zulke stoffen in de toekomst met nog meer inzet uit de oppervlaktewateren te (helpen) weren: de aanpak bij de bron.

Waar benchmarking met name in Japan werd ontwikkeld, past dit adagium: KAIZEN! Of in goed Nederlands: 'continu verbeteren'.

改善

A photograph of Erik Huizer, a man with grey hair and glasses, wearing a light grey blazer over a pink shirt. He is standing outdoors in a canal city, with a stone bridge railing in the foreground and a canal with buildings in the background. The text is overlaid on the image.

Erik Huizer (Topsector Water, SURFnet en Universiteit van Utrecht):

‘Verbind water met de creatieve industrie’

Informatie- en communicatie-technologie (ICT) bepaalt een steeds groter deel van ons leven. Ook op het gebied van water gaan internettoepassingen en sensors een rol spelen. Hoogleraar Erik Huizer pleit voor samenwerking tussen kennisinstututen, overheid en bedrijfsleven om de digitalisering van de maatschappij verder te brengen. Want wie zijn ICT goed regelt, kan de hele wereld aan.

In 1987 stond Erik Huizer met zijn collega's bij SURFnet aan de wieg van het Nederlandse internet. De oorspronkelijke serverruimte waar men toen de netwerken van een paar universiteiten aan elkaar knoopte, is nu beter bekend als de Amsterdam Internet Exchange (AMS-IX), één van de grootste internet-rotondes ter wereld. Via omzwervingen bij NOB/Technicolor en TNO is Huizer sinds 2012 als directeur technologie terug bij SURFnet. Daarnaast is hij hoogleraar Internettoepassingen aan de Universiteit Utrecht en is hij onder andere voorzitter van de Stichting NLnet. Ook is hij het wetenschappelijke boegbeeld voor de creatieve industrie binnen het topsectorenbeleid.

Topsectoren

Vanuit die laatste hoedanigheid pleit Huizer voor meer contacten tussen de creatieve industrie en de (drink)waterwereld: 'De creatieve industrie werkt per definitie voor andere bedrijven en instellingen, en niet zozeer voor zichzelf. Binnen de topsectoren richten we ons dus vooral op cross-sectorale projecten, omdat snijvlakken van disciplines een goede voedingsbodem zijn voor innovatie. Dat lukt heel aardig met de sectoren high tech systems & materialen, energie en zelfs tuinbouw, maar nog nauwelijks met water en daar mag wat mij betreft wel verandering in komen. Ik kon over de laatste anderhalf jaar zes combinaties 'water/creatieve sector' vinden, waaronder één met de drinkwatersector. Daarbij ging het om een analyse door onderzoeksbureau STBY over hoe eindgebruikers met drinkwater omgaan, om zo tot nieuwe diensten voor de drinkwaterbedrijven te komen. Een mooi voorbeeld van

een co-productie van de topsectoren creatie, energie en water, is het drijvende eco-paviljoen in de Rotterdamse Rijnhaven, dat ook internationaal de aandacht trekt. Dat is belangrijk, want er is geld te verdienen in het buitenland.'

Hij vervolgt: 'Die internationale component zie je ook sterk bij de aanbesteding van de wederopbouwprojecten na de orkaan Sandy in de VS. Vier van de tien genomineerde teams zijn deels Nederlands en vooral hun samenstelling valt daarbij op. Niet alleen bouwers zoals Volker en ingenieurbureaus zoals Arcadis, maar ook kennisinstututen zoals Deltares en TU Delft, architectenbureaus zoals OMA, landschapsarchitecten zoals West 8, urban designers zoals ZUS en De Urbanisten, en andere ondernemers uit de creatieve industrie. Nederland staat in de wereld bekend om waterkennis en creativiteit; tel dat bij elkaar op en dan moeten daar nieuwe producten en diensten uitkomen. Ik pleit ervoor deze combinatie dus vaker te maken, het liefst in een vroeg stadium van een project.'

Nieuwe kansen door ICT

Als je het over vernieuwing en innovatie hebt, heb je het over ICT. *Geldt dat ook voor de waterwereld en welke nieuwe ontwikkelingen verwacht u op dat gebied?*

Huizer: 'Het mooie is dat het verzamelen, opslaan en bewerken van data steeds gemakkelijker wordt. Onderzoeken worden beter onderbouwd door grote hoeveelheden data – ook wel big data genoemd – die geautomatiseerd worden geanalyseerd. Dat begon ooit aan de bèta-kant, maar is nu in alle facetten van de wetenschap en het

bedrijfsleven doorgedrongen. ICT maakt dat je dingen kunt onderzoeken die vroeger buiten bereik lagen. En dus dat je uiteindelijk innovatieve producten en diensten kunt ontwikkelen. Door steeds nauwere samenwerking tussen universiteiten en het bedrijfsleven – onder andere via het topsectorenbeleid – krijgt zelfs het mkb toegang tot de hightech-faciliteiten die werken met grote hoeveelheden data mogelijk maken. Als ze daarbij kunnen vertrouwen op de beste infrastructuur en software, kunnen bedrijven zich helemaal focussen op wat zij zelf het beste doen: innoveren en geld verdienen. Daarom investeren we bij SURFnet bijvoorbeeld in het aanleggen van een glasvezelknooppunt, NetherLight, in Amsterdam. Maar we doen dat ook door alle studenten in Nederland eenvoudig toegang te bieden tot de belangrijkste cloud-diensten in de wereld. En in Europees verband werken we aan het project GÉANT, om studenten en wetenschappers overal en altijd de mogelijkheid te bieden om gegevens met elkaar te delen. Researchers werken al langer in virtuele samenwerkingsverbanden van contacten met collega's over de hele wereld, waarbij het dus niet meer uitmaakt of je aan de Universiteit van Utrecht werkt of in de VS. Dat zal voor steeds meer mensen de toekomst worden, ook in het bedrijfsleven.'

'Internet of things'

'Het internet ontwikkelt zich de afgelopen jaren richting een 'internet of things'. Er worden steeds meer 'apparaten' aan gekoppeld: auto's, koelkasten, machineparken, leidingnetten. Via slimme sensoren en apps krijgen producenten of consumenten realtime inzicht in allerlei zaken, waardoor management of beheer gericht kan plaatsvinden. Deze monitoring betekent dat er

enorme hoeveelheden data beschikbaar komen. Dat moet allemaal geanalyseerd worden, maar kan dan ook allerlei interessante informatie opleveren. Een voorbeeld zijn de iSPEX fijnstofmetingen via de iPhones van 5.000 vrijwilligers, afgelopen juli. Daarmee krijg je als researcher een hoeveelheid data die je in je eentje nooit zo snel en goedkoop had kunnen verzamelen. Een ander voorbeeld is de IJkdijk, waar 40.000 sensoren enorm veel data opleveren, die ons uiteindelijk iets moet leren over wanneer een dijk gaat bezwijken. Ook voor de drinkwatersector zie ik een grote toekomst voor sensors. Daarbij pleit ik er wel voor om bij de ontwikkeling van nieuwe concepten de creatieve industrie in te schakelen, om te voorkomen dat er alleen vanuit de techniek en de aanbieder wordt gedacht.'

Wat is de rol van Europa bij het stimuleren van deze ontwikkelingen?

Huizer: 'Voor de innovatieve kracht van de Nederlandse en Europese economie is het essentieel dat er wordt geïnvesteerd in zaken die de digitalisering van de maatschappij stimuleren. Dan bedoel ik harde zaken zoals glasvezel, maar ook zachtere aspecten, zoals goede marktwerking en technische opleidingen. Je kunt op elk gebied de beste worden, als je de beste ICT'er tot je beschikking hebt. Eurocommissaris Kroes ziet dat heel scherp en heeft de juiste beleidsstappen genomen op weg naar digitalisering van Europa. Jammer dat haar voorstellen zijn afgezwakt en er minder geld voor haar plannen is uitgetrokken, ten gunste van subsidies voor de klassieke landbouw. Dat is net zoiets als investeren met je ogen op de achteruitkijkspiegel, terwijl je juist vooruit moet kijken. Europa zou wat dat betreft beter moeten luisteren naar Kroes.'

Erik Huizer: 'Met de beste ICT kun je de beste op jóúw gebied worden.'

'Schaliegas is bron van zorg'

Het onderzoek van Witteveen en Bos naar de eventuele winning van schaliegas in Nederland noemt verschillende risico's voor de drinkwatervoorziening. Ook constateren de opstellers dat de huidige wetgeving op diverse punten aangepast moet worden om de kans op verontreiniging van grondwater te verkleinen. Toch stelt de minister dat de risico's beheersbaar zijn en dat de wetgeving op orde is. Onbegrijpelijk, volgens Vewin.

Vewin zegt nee tegen boren, tenzij alle risico's voor grondwater kunnen worden voorkomen. Het rapport noemt specifiek voor drinkwater verschillende risico's, maar de minister negeert deze in zijn brief aan de Tweede Kamer. Verder concluderen de onderzoekers – mét Vewin – dat het huidige wettelijke kader niet voldoet: ook aan deze constatering gaat de minister voorbij. Het feit dat de Mijnbouwwet niet eens het begrip 'fracking' bevat, is voor minister Kamp geen reden om de regelgeving aan te scherpen.

Grote risico's voor water

Door (proef)boringen naar schaliegas kan het grondwater verontreinigd raken, wanneer de gevaarlijke chemicaliën, die bij het fracken (het 'kraken' van aardlagen) worden gebruikt, vrijkomen. Het grote aantal boringen dat nodig is voor schaliegaswinning, vergroot de kans dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. Door een verstoring van afsluitende bodemlagen verliest het grondwater bovendien zijn natuurlijke bescherming.

Naast de risico's voor het grondwater levert schaliegaswinning ook gevaar op voor het oppervlaktewater. Zo noemt het EZ-onderzoek het gevaar voor het ontsnappen van gassen of vloeistoffen vanuit (oude) boorgaten voor schaliegaswinning naar grond- en oppervlaktewater.

Calamiteiten niet uitgesloten

Een grote zorg van de drinkwaterbedrijven is de wand van het boorgat dat vanaf de oppervlakte door de waterhoudende lagen naar de diepere gashoudende grondlagen wordt geboord. Als hier chemicaliën doorheen lekken, kan het grondwater worden aangetast. Het hoeft maar één keer fout te gaan om een grondwatervoorraad voor altijd onbruikbaar te maken. Bij soortgelijke niet-conventionele gasboringen in de Golf van Mexico treden in 45% van de gevallen problemen met de integriteit van de boorgatwand op. Het EZ-onderzoek stelt dat weinig bekend is over het effect van fracken op

de boorgatintegriteit en dat meer onderzoek nodig is. Belangrijke conclusie in het rapport: het optreden van calamiteiten kan niet worden uitgesloten en overall ter wereld treden calamiteiten op, door menselijke fouten of aardbevingen.

Wetenschappelijk onderzoek nodig

De optelsom van deze forse risico's wordt in de eindconclusie van het onderzoek gebagatelliseerd. Ook gaat de vergelijking met boren naar aardgas mank, omdat bij schaliegas een wezenlijk andere en veel gevaarlijkere techniek wordt gebruikt. Minister Kamp maakt in zijn brief niet duidelijk wat hij concreet gaat doen om de risico's beheersbaar te houden. Vewin wil daarom dat eerst diepgaand wetenschappelijk onderzoek wordt verricht naar risico's van schaliegas, vóórdat wordt besloten tot (proef)boringen. Het aangekondigde advies van de MER-commissie is een eerste stap in deze richting.

Regelgeving aanscherpen

De risico's voor grondwater moeten met afdoende wetgeving worden uitgesloten. Vewin wil dat het gebruik van gevaarlijke chemicaliën bij het fracken wordt verboden. Daarnaast moet langjarige monitoring van de grondwaterkwaliteit bij alle boringen verplicht worden, moeten er calamiteitenplannen zijn en (financiële) garanties voor nazorg als zich achteraf tóch problemen met het grondwater voordoen. Hiervoor moet de Mijnbouwwet worden aangepast. Verder moet er een integraal plan komen voor toezicht en handhaving.

Adviesrecht

De drinkwaterbedrijven willen afdoende garanties dat verontreiniging van grondwater wordt voorkomen. Een MER-verplichting bij aanvraag voor (proef)boringen zal daaraan bijdragen. Daarnaast vraagt de drinkwatersector om medezeggenschap en een formele positie (in de vorm van een wettelijk adviesrecht) bij de beoordeling van vergunningaanvragen voor schaliegaswinning.

Prinsjesdag 2013

Ook dit jaar heeft de minister van Financiën, Jeroen Dijsselbloem, op de derde dinsdag in september, Prinsjesdag, traditioneel de nieuwe begroting aangeboden aan het parlement. Na de Algemene Beschouwingen volgt de parlementaire behandeling van de begrotingshoofdstukken in de Tweede Kamer. Vewin brengt bij deze behandelingen de belangen van de drinkwatersector in. Waar nodig behartigt Vewin deze belangen in de aanloop naar de debatten bij de Kamerfracties. De hoofdlijnen hierbij zijn: de bescherming van de drinkwaterbronnen, de kwaliteit van het drinkwater, de leveringszekerheid en een optimale performance van de waterbedrijven.

De jaarlijkse Vewin Lobby Agenda geeft per departement aan, waar de belangen van de drinkwatersector liggen. De lobbyagenda is als PDF te raadplegen op onze site: www.vewin.nl/lobbyagenda.

Hieronder geven wij per departement de hoofdlijnen van de lobbyagenda weer.

Gebiedsdossiers opnemen in SGBP's

Arjen Frenzt, secretaris van de Vewin-stuurgroep Bronnen & Kwaliteit: 'Het grond- en oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening moet bescherming krijgen door middel van de gebiedsdossiers. Provincies en Rijkswaterstaat brengen voor iedere drinkwateronttrekking informatie samen, die van belang is

voor de kwaliteit van de waterwinning. Op basis hiervan moeten beschermingsmaatregelen worden genomen. Van groot belang is dat de regiehouders (provincies en Rijkswaterstaat) ervoor zorgen dat de uitkomsten van de gebiedsdossiers worden opgenomen in de KRW-stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's). Het rijk moet dit verplichten en de regionale inspanningen stimuleren, zodat alle gebiedsdossiers en maatregelen tijdig vastgesteld zijn voor opname in de regionale plannen en de SGBP's.'

'De drinkwatersector heeft veel grondwaterwinningen: in sommige provincies is grondwater de bron voor drinkwater. Bij meer dan 50% van deze winningen is in het ingenomen grondwater sprake van

verontreinigingen, die door mensen zijn veroorzaakt en die via zuivering moeten worden weggenomen. Daarom is meer aandacht nodig voor oplossen en voorkomen van kwaliteitsproblemen bij grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. Het ontbreekt echter aan adequate normen voor grondwater. Gezien de eisen die de Drinkwaterwet stelt, pleit Vewin voor verbetering van het normenkader. Normen in de Wet Bodembescherming zijn niet afgestemd op de eisen in de drinkwaterregelgeving.'

'De concentraties geneesmiddelen in het oppervlaktewater – een belangrijke drinkwaterbron – vormen een urgent probleem. De drinkwatersector heeft een lijst van 11 geneesmiddelen opgesteld waarvoor normering moet gaan gelden. De noodzaak van aanpak bij de bron moet centraal blijven.'

'Drinkwaterbedrijven voeren het natuurbeheer uit van ongeveer 60% van onze duinen (bij elkaar zo'n 15.000 hectare). Voor de Nederlandse kust heeft de synergie van waterwinning en natuur grote meerwaarde. De duinen zijn een belangrijk onderdeel van de zuivering van drinkwater en vormen een strategische zoetwaterbuffer voor West-Nederland. In de Nationale Visie Kust moet de bescherming van de drinkwatervoorziening in de kuststreek beter worden vastgelegd.'

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

1. Uitkomsten gebiedsdossiers drinkwater opnemen in stroomgebiedbeheerplannen
2. Centrale regie op de drinkwatervoorziening en handhaving van de huidige positie van drinkwater in de verdringingsreeks
3. Duingebieden ruimtelijk vastleggen in de Nationale Visie Kust en duurzaam veiligstellen
4. Internationale normen voor probleemstoffen in Rijn, Maas en Eems
5. Maatregelen om zuiveringsinspanningen voor de drinkwaterbedrijven te verlagen conform de Kaderrichtlijn Water
6. Geneesmiddelen: normering en preventieve aanpak bij de bron
7. Omgevingswet: bescherming van drinkwaterbronnen en adviesrecht drinkwaterbedrijven
8. Informatie bodemverontreiniging opnemen in Basisregistratie Ondergrond
9. Handhaaf de positie van drinkwaterbedrijven bij herstructurering adviesnetwerken
10. Voldoende financiële investeringsruimte bij vaststellen WACC
11. Normen Grondwater conform de Kaderrichtlijn Water
12. Bodemsanering: verontreiniging rondom drinkwaterwinning versneld saneren
13. Drinkwaterwinning voorop in afwegingskader ondergronds ruimtegebruik
14. Verbied energieopslag in de bodem binnen grondwaterbeschermingsgebieden
15. Eenvoudige procedures bij aanleg infrastructuur voor de drinkwatervoorziening
16. Samenwerken voor doelmatigheid in de waterketen

Drinkwater en ondergrond

Rob Eijnsink, secretaris van de Vewinstuurgroep Bodem & Infrastructuur: 'De risico's als gevolg van de drukte in de ondergrond blijven een actueel thema. Vooral schaliegas baart ons grote zorgen. Het onderzoek van Witteveen en Bos benoemt verschillende risico's van schaliegaswinning

voor de drinkwatervoorziening, maar het is nog onduidelijk welke maatregelen getroffen worden om die risico's te beheersen en hoe dat wettelijk wordt geborgd. De onderzoekers constateren dat de huidige wetgeving op diverse punten moet worden aangepast om risico's op verontreiniging van grondwater te voorkomen. Vewin deelt deze conclusies en wil aanvullend wetenschappelijk onderzoek naar de risico's van schaliegas, aanscherping van de regelgeving en een adviesrecht voor de drinkwaterbedrijven bij de toekenning van vergunningen voor schaliegaswinning.'

'In het kader van de Structuurvisie Ondergrond is het belangrijk dat onze bronnen veilig zijn en blijven. Vewin wil daarom dat de bescherming van onze waterwinnings met ruimtelijk beleid versterkt wordt. STRONG moet een afwegingskader bevatten voor de verschillende ruimtelijke functies in de ondergrond. Ook willen wij een verdringingsreeks waarin drinkwater een prominente positie heeft, analoog aan het beleid voor oppervlaktewater.'

'Ook bodemverontreiniging blijft een actueel thema. Allereerst is het van belang dat alle verontreinigingen die de waterwinning bedreigen, met spoed gesaneerd worden. Bij de herziening van de Wet Bodembescherming moet duidelijk worden hoe verdere verspreiding van resterende grondwaterverontreinigingen wordt voorkomen en hoe het beheer daarvan is geborgd. Vewin pleit voor behoud van een kader voor gevalsgerichte aanpak van eventuele nieuwe spoedeisende gevallen door de overheid. Het principe 'de vervuiler betaalt' moet daarbij voorop blijven staan.'

Deltaprogramma Zoetwater

Job Rook, beleidsmedewerker Deltaprogramma Zoetwater, Vewin: 'Drinkwater is één van de gebruiksfuncties binnen het Deltaprogramma Zoetwater en heeft ten opzichte van de overige functies een bijzondere positie. Drinkwater betreft een eerste levensbehoefte en is van groot belang voor de volksgezondheid: een tekort aan drinkwater leidt snel tot maatschappelijke ontwrichting. Daarnaast is veilig en schoon drinkwater internationaal gezien een mensenrecht. In de zoetwaterstrategie van het Deltaprogramma is het daarom belangrijk dat de huidige positie van de drinkwatervoorziening in de verdringingsreeks gehandhaafd blijft.'

'Nationaal is de Drinkwaterwet van kracht, die bepaalt dat de drinkwatervoorziening een publieke taak en een dwingende reden van groot openbaar belang is. De drinkwatervoorziening vraagt om nationale bescherming van de vitale infrastructuur. Het waterbeleid wordt in toenemende mate gestuurd vanuit de EU. Decentralisatie leidt tot diffusie en versnippering van taken en verantwoordelijkheden. Vewin pleit daarom voor een centrale regie op de drinkwatervoorziening.'

'In het watersysteem zijn waterkwantiteit en -kwaliteit onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overheid draagt zorg voor voldoende bronnen van de juiste kwaliteit. In de zoetwaterstrategie is het belangrijk dat de samenhang tussen waterkwantiteit en -kwaliteit geborgd wordt. 'De vervuiler betaalt' is het eerste principe in het waterbeheer. Dan is de realisatie van een duurzaam watersysteem mogelijk en kan de drinkwaterzuiveringsinspanning verlaagd worden.'

Ministerie van Economische Zaken

1. Schaliegaswinning: risico's grondwater voor drinkwaterbereiding uitsluiten
2. Ondergrondse opslag van kernafval: risico's grondwater voor drinkwaterbereiding uitsluiten
3. Stimulering van innovatieve watertechnologie
4. Gewasbeschermingsbeleid: reductie van normoverschrijding en chemievrij onkruidbeheer
5. Erken drinkwaterbedrijven als natuurbeheerders
6. Verpachte terreinen Staatsbosbeheer: waarderen als natuurgrond of verkopen
7. Volledige kostencompensatie bij Natura 2000
8. Vrijstelling Mijnbouwwet bij verzilting en brak grondwater
9. Geen dubbele registratie bij Kadaster en vestiging zakelijk recht
10. Neem drinkwaterbronnen op als apart toetsingsgebied in de Meststoffenwet
11. Scherper toezicht en hogere boetes bij het veroorzaken van graafschades
12. Implementatie INSPIRE in de Wet Informatie-Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION)

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en gewasbescherming

Lieke Coonen, beleidsmedewerker Bronnen & Kwaliteit, Vewin:

'Vewin onderschrijft het door staatssecretaris Mansveld voorgestelde verbod op chemische onkruidbestrijding op verhardingen en sport- en recreatieterreinen, in parken en voor particulieren. Bijvoorbeeld het

middel glyfosaat overschrijdt nog veelvuldig de norm. Het is van belang dat de Tweede Kamer dit verbod handhaaft.'

'Nederland is met de Europese Commissie in onderhandeling over het 5de Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Nog steeds wordt de norm van 50 mg/l bij veel innamepunten voor de productie van drinkwater overschreden. Daarbij mag niet meer naar het

gemiddelde over grote gebieden worden gekeken, maar moet op elk afzonderlijk punt, dus ook bij intrekgebieden van kwetsbare winningen, worden voldaan aan de norm.'

'De drinkwaterbedrijven zorgen zowel in de duinen als elders in het land door intensief natuurbeheer voor natuur van hoge kwaliteit, zonder daarvoor subsidie te ontvangen. Ze beheren circa 23.000 hectare natuurgebied, vaak onderdeel van de EHS of aangewezen als Natura 2000-gebied. De erkenning van de sector als natuurbeheerder moet ook tot uiting komen in het beleid, zoals bij het waarderen van natuurgrond bij het vaststellen van de erfpachtcanon.'

'Het bereikte akkoord over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid betekent een afzwakking van de originele Commissievoorstellen. Vewin betreurt dit. Belangrijk is nu de nationale invulling. Nederland moet bij de invulling van zowel de eerste als de tweede GLB-pijler prioriteit geven aan activiteiten die de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater verbeteren.'

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

1. Schaf precarioheffing op waterleidingen af
2. Testmethoden kunststofleidingen overnemen in CE-markering

Ministerie van Financiën

1. Schaf Belasting op leidingwater af
2. Geen vennootschapsbelasting voor drinkwaterbedrijven
3. Schaf de gebruiksvergoedingen op drinkwaterleidingen in rijksgrond af

Belasting op leidingwater (Bol)

Hendrik Jan Ijsinga, secretaris van de Vewin-stuurgroep Doelmatigheid, Transparantie & Waterketen: 'Het Kabinet Rutte zegde eind 2011 toe de Bol af te zullen schaffen in het kader van de stroomlijning van het belastingstelsel en administratieve lastenverlichting. Dit plan werd uitgesteld als gevolg van het

Voorjaarsakkoord van 2012, maar de staatssecretaris heeft herhaaldelijk aangegeven de Bol toch te willen afschaffen. Vewin roept de regering op hier nu actie op te ondernemen. Vaststaat dat deze belasting niets bijdraagt aan het oorspronkelijke doel: verminderen van het drinkwaterverbruik van huishoudens. Daarnaast leidt de Bol tot hoge administratieve lasten voor de drinkwaterbedrijven, omdat zij als heffingsbasis de onroerende zaak heeft, terwijl drinkwaterbedrijven per aansluiting het waterverbruik administreren en in re-

kening brengen. Niet elke onroerende zaak heeft een eigen meter. Denk aan flatgebouwen met een centrale meter, waar nu één afrekening naartoe gaat.'

'Vewin blijft tegen het invoeren van de heffing van vennootschapsbelasting voor de drinkwaterbedrijven. Het doel van de plannen voor invoering van deze belasting voor overheidsbedrijven is het tegengaan van concurrentieverstoring. Maar de drinkwatersector is publiek georganiseerd en heeft een wettelijke opdracht om drinkwater te leveren. Concurrentie is onmogelijk in de Nederlandse drinkwatervoorziening en er is dus geen probleem waarvoor een oplossing moet worden gezocht.'

'Sinds 2004 vraagt de Tweede Kamer om stopzetting van de precariobelasting op waterleidingen. Ondanks herhaalde beloften van achtereenvolgende bewindslieden is nog steeds geen wetsvoorstel ingediend. Steeds meer gemeenten leggen precariobelasting op en dat gaat voor de drinkwaterconsumenten om bedragen tot zo'n € 40 per jaar. Vewin vindt dat de minister van BZK nu op korte termijn een einde moet maken aan deze onwenselijke gemeentelijke belastingheffing via de drinkwaterfactuur.'

Ministerie van Buitenlandse Zaken

1. Ondersteun drinkwaterprojecten in ontwikkelingslanden

Ministerie van Veiligheid en Justitie

1. Opschaling veiligheidsregio's conform de 10 nieuwe politie-eenheden
2. Handhavingsbevoegdheden voor Inspectie Veiligheid en Justitie t.a.v. veiligheidsregio's
3. Betere definitie van het begrip 'crisispartners' in Wet veiligheidsregio's (Wvr)
4. Aanscherping rol en functie Veiligheidsberaad in Wvr
5. Aansluiting Alerteringssysteem in Terrorismebestrijding (ATb) op reguliere crisisstructuur
6. Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) geeft niet-afdwingbare adviezen op afstand
7. Meldplicht security breaches loopt via ILT en niet rechtstreeks aan het NCSC
8. Begrens de meldplicht security breaches
9. Meldingen van security breaches aan het NCSC uitzonderen van de WOB

Meldplicht security breaches

Sabine Gielens, stuurgroepsecretaris Beveiliging & Crisismanagement, Vewin: 'Drinkwaterbedrijven hebben op basis van de Drinkwaterwet een algemene meldplicht aan de ILT (ministerie van I en M) voor verstoringen, waaronder ook ICT-inbreuken die (mogelijk) leiden tot een drinkwaterverstoring. Om on-

nodige administratie te voorkomen en een heldere verantwoordelijkheidsverdeling te behouden, moet een dubbele meldplicht worden voorkomen. De ILT leidt ICT-inbreuken, die (kunnen) leiden tot een onderbreking in de drinkwatervoorziening, door naar het NCSC: geen extra rechtstreekse meldplicht dus bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarnaast zijn de adviezen van het NCSC niet bindend en op afstand. De functie van het NCSC is het bieden van hulp en coördinatie. Toezicht en handhaving liggen bij de ILT: dat is het bevoegde gezag.'

'De kern van het NCSC is het samenbrengen van kwetsbare informatie over bijvoorbeeld incidenten en expertise door publieke en private partners, om inzicht te krijgen in trends en dreigingen. Publiek-private samenwerking in vertrouwelijke

setting staat centraal. Meldingen en verstrekte gegevens onder de meldplicht security breaches moeten worden uitgezonderd van de Wet Openbaarheid van bestuur (WOB): het gaat immers om kwetsbare en vertrouwelijke bedrijfsinformatie die het nationale belang van een ongestoorde en veilige drinkwatervoorziening raakt.'

'De komst van de nationale politie betekent dat er nu 10 in plaats van 25 regionale eenheden zijn. Wij juichen die opschaling toe, omdat de drinkwaterbedrijven in hun voorziensgebieden dan met minder regio's crisisafspraken hoeven te maken. Vewin pleit ervoor ook de kennis, expertise en krachten bij de nu 25 veiligheidsregio's te bundelen in 10 regio's, die samenvallen met de 10 politie-eenheden. Daarnaast moet het Veiligheidsberaad, bestaande uit de voorzitters van de 25 veiligheidsregio's, mandaat krijgen en nemen om namens alle regio's landelijke en eenduidige afspraken te maken met de vitale sectoren, zoals de drinkwatersector.'

'De Inspectie Veiligheid en Justitie rapporteert alleen over het functioneren van het systeem van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Dit bemoeilijkt handhaving van de in de Wet veiligheidsregio's genoemde verplichtingen, zoals het maken van samenwerkingsafspraken met crisispartners, waaronder drinkwaterbedrijven. Vewin pleit ervoor dat de Inspectie Veiligheid en Justitie handhavingsbevoegdheden krijgt ten opzichte van de veiligheidsregio's.'

Europese Unie

1. De Europese Commissie moet lidstaten aanspreken op correcte implementatie van de KRW
2. Handhaaf geneesmiddelen in EU-lijst prioritair stoffen
3. Houd intensieve betrokkenheid bij totstandkoming European Innovation Partnership
4. Aansluiting zoeken met projectvoorstellen Horizon 2020
5. Nederland moet ontwikkeling Europese bodemrichtlijn steunen
6. Geen telecomkabels in drinkwaterleidingen

KRW en telecomverordening

Esther Boer, Vewin-bureau Brussel: 'De Europese Commissie heeft geconcludeerd dat de doelen van de KRW alleen haalbaar zijn, als de lidstaten de richtlijn volledig implementeren en zorgen voor betere integratie met andere beleidsterreinen. De actievoorstellen die de Europese Commissie hiertoe doet, zijn vooral op vrij-

willige basis en hebben als doel de obstakels, die goede uitvoering van het waterbeleid in de weg staan, te verwijderen. Alleen

op het gebied van hergebruik (re-use) van water wordt nieuwe wetgeving voorgesteld, naar verwachting in 2015. Ondertussen moet de Europese Commissie de lidstaten aanspreken op correcte implementatie van de KRW.'

'De Europese Commissie heeft een concept-verordening uitgebracht om de kosten voor uitrol van glasvezel te verlagen. Overige beheerders van ondergrondse leidingen kunnen een zogeheten 'redelijk aanbod' doen, waarna waterbedrijven toegang moeten verlenen tot hun netten voor uitrol van telecomkabels. Telecomkabels worden dan dóór drinkwaterleidingen getrokken. Vewin vindt dit ongewenst vanwege de risico's die het oplevert voor de drinkwaterkwaliteit en pleit ervoor drinkwaterleidingen uit te zonderen.'

Geboorde waterleiding onder de Lek

Voor het meerjarenprogramma Oasen-West legt Oasen een nieuwe waterleiding aan tussen twee zuiveringsstations in Nieuw-Lekkerland en Krimpen aan de Lek (Zuid-Holland). Daarvoor boorde het bedrijf een leiding onder de rivier de Lek door. Oasen gaat het station in Krimpen aan de Lek verbouwen. De leiding is noodzakelijk om tijdens de verbouwing de inwoners van de regio Krimpen van drinkwater te kunnen voorzien.

26 meter onder de rivier

Het boren was een flinke klus: 1.200 m prefab stalen leiding (diameter: 60 cm) ging op dinsdag 16 juli om 10.00 uur in Nieuw-Lekkerland de grond in en kwam een dag later aan de overkant van de rivier weer boven de grond. De stalen waterleiding ligt nu – 26 m onder de rivier – op zijn plaats en zal vanaf eind 2013 worden gebruikt voor watertransport van zuiveringsstation De Put naar Krimpen aan de Lek.

Programma Oasen-West

In haar westelijke voorzieningsgebied heeft Oasen grote plannen met het ontharden van water en het aanleggen van nieuwe leidingen, om daarmee de drinkwaterkwaliteit en leveringszekerheid te verhogen. De aanleg van de waterleiding onder de Lek is daar een onderdeel van.

Voor meer info:

www.oasen.nl/nieuws/Paginas/Nieuwe-waterleiding-is-onder-de-rivier-De-Lek-door.aspx

Gesprek tussen twee heren

‘Weer leren buffers te bouwen’

De rol van banken bij het stimuleren van de economie staat volop in de schijnwerpers. Niet alleen in Nederland en Europa, maar ook in ontwikkelingslanden. Zonder investeringen geen innovatie, zonder geld geen groei. Wie kan hier beter zijn licht over laten schijnen dan de voormalig president van De Nederlandsche Bank, Nout Wellink? Zijn eerste reactie: ‘Maar ik weet hoegenaamd niets over water!’

Wellink en water is niet de meest voor de hand liggende combinatie. Dat is al zo sinds zijn studententijd, toen een duik in het Leidse grachtenwater Wellink een wondontsteking aan het linkerbeen opleverde, waar hij zijn hele verdere leven last van heeft. Na zijn afscheid bij De Nederlandsche Bank verdeelt Wellink zijn tijd tussen zijn werk als voorzitter van de Raad van Toezicht van de Rijksuniversiteit Leiden en als lid van de Board of Directors van de Bank of China. Daarnaast vervult hij bestuurlijke taken bij enkele kleinere organisaties, maar: ‘In Nederland doe ik niets financieels meer.’

Na enig aandringen stemde Wellink toe in een interview. Zijn gemis aan waterkennis wordt tijdens het gesprek gecompenseerd door Vewin-directeur Theo Schmitz: ‘Je hebt weleens gezegd dat banken best iets meer met water mogen doen, wat bedoelde je daarmee?’ Wellink: ‘Ongetwijfeld heb ik vaak geroepen dat banken in het algemeen wel wat meer nuttige dingen mogen doen. Water is een publiek goed, een mensenrecht. Dat klinkt mooi, maar hoe regel je de watervoorziening goed? Elk land heeft immers andere omstandigheden; geografisch, klimatologisch, sociaal, economisch. Het meest problematisch bij publieke goederen in minder ontwikkelde landen is de

prijstelling. Je kunt water voor de allerarmsten niet tegen de kostprijs aanbieden; dat kunnen ze vaak niet betalen. De waterprijs is dan een politieke keuze, waarbij de economische wetten misschien even niet gelden. Dat maakt het voor banken lastig om er een rol bij te spelen.’

Schmitz: ‘Maar water is een eerste levensbehoefte; waar water is, is welvaart. Investeren in een publiek goed zoals water levert altijd iets op.’

Wellink: ‘Hetzelfde geldt ook voor landbouw, onderwijs en medische zorg; allemaal noodzakelijke, maar niet voldoende

voorwaarden voor economische ontwikkeling, welzijn en welvaart. Het is juist het karakter van publiek goed dat water vaak in de politieke discussie trekt. Dat brengt niet alleen problemen bij de prijsvorming met zich mee, maar ook bij de productie. Men vult de ontwikkeling van publieke goederen, zoals wegen of tunnels, steeds meer in via publiek-private samenwerking. Daarbij wil de overheid vaak een financiering tegen lagere tarieven dan in de commerciële markt. Voor banken is dat minder interessant, omdat zij conform de marktregels functioneren. Tegelijkertijd zegt de overheid terecht: 'Dit is een publiek belang, dat we enigszins aan marktwerking willen onttrekken.' Dat maakt het overleg over de financiering van publieke goederen, of het nu een snelweg is of een waterzuivering, vaak lastig en langdurig. Dat is het probleem bij publiek-private samenwerking: de belangen lopen niet altijd parallel.'

Schmitz: 'Maar we zoeken die samenwerking toch steeds meer op?'
'Dat klopt', aldus Wellink. 'Maar je ziet uiteindelijk dat de marktbeginselen de overhand krijgen. Dat gebeurt nu ook in de discussie over pensioengelden, die – in het algemeen belang – gebruikt zouden moeten kunnen worden voor het financieren van hypotheek. Als dat tegen dezelfde tarieven zou gebeuren als bij de banken, is dat natuurlijk niet interessant. Dus, omdat het gaat om een publiek belang, zoekt men naar wegen om er een win-winsituatie van te maken. Zonder dat dit leidt tot subsidies door pensioenfondsen ten laste van de gepensioneerden, want dat botst met onze economische orde.'

Schmitz: 'Mag je het zien als iets dat goedkoper wordt aangeboden, zodat anderen er meer toegevoegde waarde uit kunnen halen? Omdat Heineken zijn drinkwater goedkoop krijgt, kunnen ze iets verdienen op een flesje bier. Wordt het water duurder, dan daalt de winstmarge. Private bedrijven hebben dus baat bij publieke goederen.'

Wellink: 'Een goed punt, en dat is juist het problematische bij publieke goederen, want waar valt de opbrengst van investeringen in die goederen? De kosten zijn zichtbaar, maar de baten zijn diffuus en niet makkelijk concreet te maken. Wanneer je als overheid investeert in de

scholing van kinderen, dan levert dat een groot rendement op. Ze gaan werken en leveren een arbeidsprestatie, waardoor ze waarde toevoegen aan bedrijven. Ze worden goede burgers, betalen belasting, leveren een maatschappelijke bijdrage en zorgen voor het functioneren van de democratie. Maar hoe krijg je als overheid je initiële investering terug? Daarvoor hebben we brede belastingen uitgevonden, zoals belasting op inkomen of consumptie. Deze weinig specifieke belastingen laten wel geld richting de staatskas stromen, maar zijn eigenlijk niet direct verbonden met de oorspronkelijke investeringen.'

Schmitz: 'Toch zijn er in het verleden voorbeelden van publieke investeringen die ons als land veel goeds hebben gebracht. Om op ons eigen terrein te blijven: de aanleg van de Afsluitdijk door ingenieur – en vooral minister – Lely. Behalve werkgelegenheid en veiligheid, leverde dat een buffer van zoet water op, waar we nu de vruchten van plukken. De aanleg van de Tweede Maasvlakte is een recenter voorbeeld.'

Wellink: 'Als je dingen die een publieke taak vervullen, tegen een aanvaardbare prijs in de markt wilt zetten, eventueel zelfs onder de marktprijs, dan moet je dat bijna altijd ook publiek financieren. Dus via de belastingen en de nationale schatkist. Voor Nederland kan zo'n dijk belangrijk zijn, maar private banken schieten er niet veel mee op om onder de marktprijs geld uit te lenen. Daarom is in de overheidsfinanciën ook het profijtbeginsel geïntroduceerd. Als je het voordeel wél eenvoudig kunt identificeren, kun je ook vaststellen waar het

profijt terecht komt en waar je de rekening kunt leggen, zoals bij toltunnels.'

Schmitz: 'Nu hebben we een stuk meer aan pensioengelden, waarvan een groot deel richting het buitenland gaat. Is het niet in het publieke belang om dat geld in Nederland te investeren, bijvoorbeeld voor belangrijke publieke projecten?'

Wellink: 'In slechte tijden is zo'n gedachte inderdaad verleidelijk. Maar ik heb een paar kanttekeningen. Ten eerste investeren buitenlandse instellingen ook heel veel pensioengeld in Nederland. Dus als wij zo'n beweging gaan maken, wat weerhoudt hen er dan van hetzelfde te doen? Belangrijker is dat je daarmee een renationalisatie introduceert, contrair aan de doelstellingen van een verenigd Europa. Beredeneer het anders: laat de feiten spreken! Leveren pensioengelden in het buitenland een hoger rendement op? Dan is dat reden om ze dáár te beleggen. De pensioenfondsen hebben immers als taak de hun toevertrouwde gelden goed te beleggen en optimaal te laten renderen. Een pensioenfonds heeft een verantwoordelijkheid voor de individuele pensioentrekker, niet voor heel Nederland; dat is de taak van de overheid. Je kunt best besluiten pensioengeld in Nederland te investeren, maar dat moet dan gebaseerd zijn op harde feiten, bijvoorbeeld de lage default ratio van de Nederlandse hypotheekmarkt. Daardoor lopen de pensioenfondsen minder risico en doen ze een goede investering. Dát moet de reden zijn, niet het feit dat het een nationaal belang betreft.'

Schmitz: 'Er zijn ook andere geluiden, bijvoorbeeld van iemand als Paul Krugman.

Volgens hem is economie permanent in ontwikkeling; de vraag is of wij niet gaandeweg toe zijn aan nieuwe economische wetten in plaats van de oude vertrouwde dogma's.

Wellink: 'Misschien op sommige terreinen wel. Ik besef ook dat we nog steeds veel niet weten. Ik ben ervan overtuigd dat de loop van de geschiedenis wordt bepaald door wat tegenwoordig 'zwarte zwanen' heet en niet door de langjarige trend. Grote ontwikkelingen gaan schoksgewijs, niet langs de weg der geleidelijkheid. De incidenten doorbreken de trend en volgen elkaar sneller op dan wij ze kunnen analyseren en duiden. Ik heb dus inmiddels mijn twijfels of je inderdaad op langere termijn kunt blijven uitgaan van oude waarden en waarheden. Maar die twijfel gaat niet zover dat ik denk dat pensioenfondsen ten laste van de gepensioneerden op zichzelf bezien zeer nuttige projecten gaan financieren of dat banken dit soort dingen ten laste van de spaarders gaan doen. Daar hebben we nu eenmaal een overheid voor, die de rekening op afgewogen wijze bij bepaalde groepen of bij alle burgers kan leggen.'

Buffers bouwen

Wellink vervolgt: 'Wat de mens te weinig doet, maar wat zeer noodzakelijk is, is het aanleggen van buffers, op allerlei terreinen. Geld, voedsel, energie, water. In een onzekere wereld, waar elk moment een zwarte zwaan binnen kan komen vliegen, heb je reserves nodig. Als burger, als pensioenfonds en als overheid. Vroeger spaarden wij voor de toekomst, nu lenen we van de toekomst. Dat gaat nooit lang goed, want als de toekomst tegenvalt, kun je je lening niet terugbetalen.'

Schmitz: 'Ieder mens, bedrijf en land is zelf verantwoordelijk voor het eigen huishoudboekje. Tegelijkertijd leunen we steeds vaker op allerlei toezichthouders. Is dat geen uitholling van de eigen verantwoordelijkheid?'

Wellink: 'Dat risico bestaat inderdaad. Enerzijds heb je toezichthouders nodig omdat afzonderlijke personen of bedrijven nooit het hele veld kunnen overzien. Een toezichthouder kan vanuit zijn helikopterview regels opstellen die tegen het individuele belang in lijken te gaan, maar die

in het belang van het systeem als geheel zijn. Anderzijds is mijn filosofie dat een toezichthouder zich niet te veel moet bemoeien met de instelling. Voor je het weet, zit je op de stoel van degene die je moet controleren.'

Schmitz: 'Moet een toezichthouder organisaties weerhouden van het nemen van alle risico's?'

Wellink: 'Ik het denk niet: de bereidheid om risico's te nemen is de motor van de vooruitgang. Ondernemers zullen altijd meer risico willen nemen dan een toezichthouder, daar moet je een balans in vinden. Bijvoorbeeld voor innovatie is nu eenmaal durf nodig, anders komt er nooit iets van de grond. In de opstartfase kun je een nieuwe ontwikkeling wat ruimte geven, en na een tijdje moet je gaan kijken of en welke risico's eraan zijn verbonden. Dan kan een toezichthouder een rol gaan spelen.'

Tot slot Europa: in Griekenland kijkt men nu naar de privatisering van overheidsbedrijven, waaronder de drinkwatervoorziening. *Vindt u dat een goed idee?*

Wellink: 'Nee, zeker niet. Drinkwater is een gevoelig publiek goed, waarvan je de kwaliteit op niveau wilt houden. Zeker in een economie die zich nog moet ontwikkelen, wil je als overheid wat vrijheid om de prijs te beïnvloeden en ónder een commerciële marktprijs te houden, omdat anders de allerarmsten het eenvoudigweg niet kunnen betalen. Bovendien lijkt me de Griekse situatie, met veel eilanden en een droog klimaat, bij uitstek vragen om een publieke benadering, omdat het uit commercieel oogpunt niet altijd rendabel zal zijn om iedereen aan te sluiten.'

Schmitz: 'Je kunt je afvragen of de ontwikkeling van Europa niet te snel gaat, met de recente toetreding van Kroatië, terwijl de problemen met Cyprus en Griekenland nog niet eens zijn opgelost.'

Wellink: 'Het gaat inderdaad heel erg snel, maar het is met de ontwikkeling van Europa net als met een rivier: je kunt de snelheid van het water niet altijd beïnvloeden. Vaak wordt vergeten waarom de Europese samenwerking in gang is gezet: nooit meer oorlog! Men wilde de belangen van Duitsland en Frankrijk samenbrengen. Lange tijd was er door de Koude Oorlog een situatie van bevroren verhoudingen, waarbinnen wij konden bouwen aan een nieuw Europa voor een scherp gedefinieerde groep landen. En toen viel de Muur en kwamen er nieuwe dimensies in het spel, zoals het trekken van landen uit de invloedssfeer van Rusland en het zorgen voor rust op de Balkan. Tegelijkertijd realiseerden Kohl en Mitterand zich dat zij de laatste generatie staatslieden waren, die de oorspronkelijke reden voor één Europa als drijfveer hadden. Daarom hebben ze toen de ontwikkeling versneld, onder andere door de invoering van de EMU en de snelle toetreding van de Midden-Europese landen. Een argument voor een verenigd Europa dat vandaag de dag meer aanspreekt, is dat wij onze krachten moeten bundelen om de concurrentie met de rest van de wereld aan te kunnen. De geschiedenis zal leren of het Europese integratieproject verstandig is geweest, maar zelf ben ik nog steeds van opvatting dat er sprake is van een onvermijdelijkheid. Het verder bouwen aan Europa is in ons aller belang op de wat langere termijn, hoezeer wij thans ook met hobbels op ons pad worden geconfronteerd.'

Waterwoordvoerder Roelof Bisschop, SGP

'Duurzame oplossingen hebben tijd nodig'

Na een lange periode in de lokale politiek – zo'n 20 jaar gemeenteraadslid in Veenendaal en 8 jaar lid van de Provinciale Staten van Utrecht – maakte Roelof Bisschop in september 2012 de overstap naar Den Haag. Hij werd de derde man van de SGP-fractie in de Tweede Kamer, belast met onder andere de portefeuille infrastructuur en milieu.

U heeft als historicus altijd gewerkt in het onderwijs: wat heeft u met drinkwater?

Bisschop: 'Als boerenzoon ben ik opgegroeid in het besef dat water leven betekent en de bron is van vruchtbaarheid. En als lokale bestuurder kom je veel in aanraking met het onderwerp water, zeker in een agrarische omgeving. Dus de problematiek rondom de beschikbaarheid van water is me wel bekend. Voor mij is water een kostelijk en kostbaar goed: het is letterlijk van levensbelang. Water drinken is zoiets als ademen: je staat er niet bij stil, maar je kunt niet zonder. Ik denk ook dat we ons in Nederland te weinig realiseren wat een rijkdom het is, dat we schoon, betrouwbaar drinkwater op elk moment overal zo uit de kraan krijgen. Vanuit mijn historische achtergrond weet ik dat het vroeger één groot feest was als een dorp werd aangesloten op het waterleidingnet. Burgemeester erbij, lintje doorknippen, eerste glaasje water bij de kraan tappen: dat was vooruitgang, daar ging de vlag voor uit!'

Wat zijn volgens u aandachtspunten op drinkwatergebied?

Bisschop: 'Ten eerste de bedreiging van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater door ongewenste stoffen zoals medicijnresten, microplastics en hormoonverstorende stoffen. Ten tweede de gevolgen van klimaatverandering, met grotere weersextremen en meer kans op onvoldoende zoet water van goede kwaliteit, met name in droge perioden. En tot slot: de nieuwe Omgevingswet. De drinkwaterwinning en de bescherming van waterwingebieden moeten daarin voldoende geborgd blijven.'

Milieu

Lozingen en gebruik van chemische middelen, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten vormen inderdaad een bedreiging voor het Nederlandse grond- en oppervlaktewater, de twee bronnen waarvan

drinkwater wordt gemaakt. *Hoe staat de SGP hier tegenover?*

Bisschop: 'De kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater is de afgelopen decennia aanzienlijk verbeterd. Het water voldoet nu grotendeels aan de gebruiksdoelen, waaronder drinkwaterbereiding. De ecologische kwaliteit laat nog wel te wensen over. De kwaliteit van het ingenomen grond- of oppervlaktewater, in combinatie met de gebruikte zuivering, is volgens ons ruimschoots voldoende om gezond en veilig drinkwater te kunnen produceren. Overigens ben ik het eens met de drinkwatersector dat medicijnresten in water te weinig aandacht krijgen in bijvoorbeeld de Europese richtlijn voor prioritair stoffen.'

'Het toenemende gebruik door consumenten van risicostoffen (waaronder geneesmiddelen, cosmetica en brandvertragers) vormt een probleem voor de drinkwaterkwaliteit. Hiervoor circuleren twee oplossingen: aanpak bij de bron en extra zuivering. Wij neigen naar de tweede. De kosten van extra zuivering worden nu geschat op 35 miljoen euro per jaar, terwijl de extra investeringen om verspreiding bij de bron tegen te gaan tussen 45 en 275 miljoen euro per jaar kunnen belopen. Nog afgezien van de langere tijd en de grotere inspanning die dit zal kosten. In het beleid is nog geen expliciete keus gemaakt. Extra zuivering lijkt op het eerste gezicht het goedkoopst, maar de risicostoffen komen dan wel in het oppervlaktewater en hebben daar waarschijnlijk ook negatieve gevolgen voor ecologie en mogelijk voor mensen.'

Vewin pleit in brede zin voor het principe 'de vervuiler betaalt', hoe kijkt u daar tegenaan?

Bisschop: 'Voor geneesmiddelen is dit op zich een goed principe, maar het is lastig om dit op een juiste manier te doen. Er moet een effectieve prikkel zijn voor goed gedrag. Wat de SGP betreft, moet dit vooral zijn gericht op geneesmiddelen die een probleem vormen voor de waterkwaliteit. Maar dan rijst de vraag: welke zijn dat? Er zal dus eerst nader onderzoek moeten komen.'

Hoe staat u tegenover het gebruik van middelen die aantoonbaar slecht zijn voor het milieu, zoals microplastics en glyfosaat? Wat wilt u eraan doen om het gebruik hiervan te verminderen?

Bisschop: 'Wij hebben een half jaar geleden vóór de motie Van Veldhoven gestemd,

over het terugdringen van microplastics, medicijnresten en chemicaliën in kleding. Verder moeten agrarische ondernemers aan extra eisen gaan voldoen, zoals bredere teeltvrije zones en verdere reductie van verwaaiing: daarvoor ligt er nu een Nationaal Actieplan Gewasbescherming. Per 2018 komt er een verbod op het professionele gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen op verhardingen. Inmiddels heeft de regering aangegeven ook het niet-professionele gebruik te willen aanpakken. Wij vinden overigens dat dit geen totaal verbod hoeft te worden: het probleem is overdosering, dus dat moet worden opgelost. Daarnaast wil de SGP meer ruimte voor biologische gewasbeschermingsmiddelen, omdat die vele malen sneller worden afgebroken dan chemische middelen.'

Wat vindt u van een koppeling van de KRW met doelstellingen in het landbouwbeleid, zoals de Nitraatrichtlijn?

Bisschop: 'In het mestbeleid en het gewasbeschermingsbeleid moet goed gekeken worden naar de KRW-doelen. De Nitraatrichtlijn is ook gericht op het behalen van doelen voor grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, dus misschien moeten beide richtlijnen geïntegreerd worden. Belangrijk is ook de vergroening van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Eén van de opties voor boeren is het inzetten van een klein percentage van hun grond voor ecologische doeleinden. Het is van belang dat hier gekeken wordt naar koppeling met waterdoelen.'

Samenwerking in de waterketen

U gaf bij uw aantreden aan de samenwerking in de waterketen een belangrijk thema te vinden; hoe staat het er volgens u op dat gebied voor?

Bisschop: 'Er gebeurt veel. Inmiddels zijn er ruim 60 regionale samenwerkingsverbanden tussen waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. In een aantal gevallen gaat het moeizaam, maar er zijn ook goede voorbeelden van samenwerking. Daar heeft men elkaar gevonden en stevige slagen gemaakt, zoals ik heb gezien bij een werkbezoek aan Platform Water Vallei en Eem. Wel beperkt de samenwerking zich nogal tot de afvalwaterketen en staan drinkwaterbedrijven te vaak aan de zijlijn. Daar zullen partijen zelf iets aan

moeten doen, want ik geloof niet erg in druk van bovenaf. Om tot goede resultaten te komen, moeten partijen zelf het belang van samenwerking inzien. Dat gaat vaak langs de weg der geleidelijkheid en kan dus wat tijd kosten. De SGP denkt vanuit organische ontwikkeling: dingen hebben nu eenmaal tijd nodig om te groeien en zich op een goede manier te ontwikkelen. Alleen op die manier kom je tot duurzame, vruchtbare oplossingen.'

Hoe kijkt u aan tegen het Bestuursakkoord Water? Wat verwacht u ervan?

Bisschop: 'De lat – in termen van de besparingsdoelstellingen – ligt erg hoog. Ik heb de indruk dat drinkwaterbedrijven wel op koers liggen voor wat betreft het halen van hun besparingsopgave. De partijen in het veld doen hun best en daar heb ik alle waardering voor. Soms heeft men wellicht een duwtje in de goede richting nodig. Het is daarom een goede zaak dat minister Schultz de Visitatiecommissie Waterketen heeft ingesteld, onder leiding van Karla Peijs. Die gaat kijken hoe de samenwerking verloopt en kan, waar nodig, bijsturen en aansporen. Ook kan de commissie helpen om samenwerkingsverbanden van elkaar te laten leren. Een punt dat mij is bijgebleven van mijn bezoek aan Platform Water Vallei en Eem: het is lastig om daadwerkelijke besparingen door samenwerking te monitoren. Misschien moet dat nog een aandachtspunt zijn voor de Visitatiecommissie.'

Sensing drinkwaterkwaliteit stap verder door project SAWA Realtime inzicht in kwaliteit drinkwater

De kwaliteit van het Nederlandse drinkwater staat wereldwijd al hoog aangeschreven. Maar het kan altijd nóg beter, dachten enkele partijen uit de watersector in het noorden enkele jaren geleden, bijvoorbeeld door toepassing van sensortechnologie. Dit initiatief leidde tot het project SAWA: Sensors And Water.

De hoge kwaliteit van ons drinkwater wordt continu in de gaten gehouden. Dat gebeurt via laboratoriumonderzoek van watermonsters, maar ook via biomonitoring. Daarbij worden vissen, watervlooiën of algen gebruikt als indicatoren voor de kwaliteit. Labonderzoek is zeer gedegen, maar de procedure – meetteam het veld insturen, watermonsters nemen, terug naar het lab, onderzoeken – is tijdrovend en kostbaar. En ook de ‘biosensoren’ hebben een nadeel: deze levende organismen reageren niet op alle verontreinigingen.

Naast deze twee onderzoeksmethoden maken drinkwaterbedrijven op beperkte schaal gebruik van sensoren, zoals voor de meting van pH-waarden of troebelheid. Eigenlijk is er al geruime tijd behoefte aan nieuwe en betere sensoren, die snel een breed spectrum aan verontreinigingen kun-

nen detecteren. Zulke sensoren kunnen de kwaliteit van het drinkwater realtime, ter plekke en voortdurend meten en bewaken. Daardoor kunnen drinkwaterproductie en -distributie worden verbeterd, waarmee de kwaliteit en efficiëntie van de drinkwatervoorziening toenemen. ‘Wij verwachten dat op termijn veel van het laboratoriumonderzoek wordt vervangen door sensoren’, aldus Dirk van der Woerd, als Hoofd Strategie & Onderzoek van Waterbedrijf Groningen (WBG) nauw betrokken bij het SAWA-project, maar inmiddels werkzaam bij waterlaboratorium WLN. ‘Overigens denk ik niet dat we – naar analogie met de stroommeters – toegaan naar smart grids met intelligente watermeters bij elke consument. De drinkwaterbedrijven zijn eerder geïnteresseerd in inzicht in de kwaliteit van het water in het net. Het gaat dus meer om managementinformatie voor

ons als producent, waarmee wij onze operatie efficiënter, duurzamer en uiteindelijk goedkoper kunnen maken. We willen vooral data over de druk, het debiet en de kwaliteit, zoals onder meer de nagroeipotentie van het water dat we het drinkwaternet insturen.’

Kennis in praktijk brengen

De kennis voor dit soort sensoren is wel grotendeels beschikbaar, maar veel praktische toepassingen ervan bestaan nog niet. Daarom hebben op initiatief van WLN zo’n 15 partijen uit het mkb, drinkwaterbedrijven, kennisinstituten en een onderwijsinstelling de afgelopen jaren de krachten gebundeld voor de feitelijke ontwikkeling van bruikbare sensoren. Vanuit de drinkwaterwereld zijn – naast WBG – ook Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) en de kennisinstituten Wetsus en KWR

betrokken. Op loopafstand van WLN is SenTec ingericht; een speciaal testcentrum waar de deelnemende partijen praktijktesten konden uitvoeren op zes verschillende watersoorten. Directeur WLN, Hilde Prummel: 'Als waterlaboratorium willen wij onze klanten – drinkwaterbedrijven, ziekenhuizen en de voedingsmiddelenindustrie – natuurlijk de beste dienstverlening bieden; sensoren kunnen een bijdrage leveren aan de kwaliteit van onze analyses én van het drinkwater. Daarom hebben wij onze klanten gevraagd waar hun behoeften lagen en hebben we onderzocht wat er in andere sectoren al bestond aan relevante sensoren.'

Marktwensen

Op basis van deze inventarisatie van de wensen van de eindgebruikers richt het project SAWA zich op drie onderwerpen: 'Monitoring oppervlaktewaterkwaliteit', 'Distributie' en 'Nagroeï'. Van der Woerd: 'Het door WBG geproduceerde drinkwater bestaat voor 85% uit grondwater en 15% uit oppervlaktewater van de Drentsche Aa. Deze beek is gevoelig voor seizoensgebonden vervuilingen vanuit de omgeving, voornamelijk gevormd door gewasbeschermings- en onkruidbestrijdingsmiddelen. Daarom is het voor WBG belangrijk om verontreinigingen in relevante concentraties snel te signaleren. Doel van dit deelproject voor ons was dan ook: een bewakingssysteem dat binnen 1 tot 2 uur verontreinigingen kan detecteren.'

Het deelproject Distributie had tot doel om een monitoringsysteem te ontwikkelen om realtime de kwaliteit én de fysische parameters van het drinkwater in het distributienet te meten en in een dynamisch model te verwerken.

Deelproject Nagroeï was gericht op snellere detectietechnieken voor de potentiële groei van bacteriën in het geproduceerde drinkwater. Met als doel het ontwikkelen van processen die nagroeï in het distributienet voorkomen.

Eigen proeftuin

Manager Omgeving van WMD, Norbert Veldkamp, geeft aan waarom zijn bedrijf het SAWA-initiatief ondersteunde: 'WMD gebruikt alleen grondwater en daar heb je op zichzelf niet zo'n behoefte aan snelle

informatie: de huidige waarnemingsfilters rondom onze winningsgebieden 'zien' ondergrondse verontreinigingen al jaren tevoren aankomen. Wij zijn juist erg geïnteresseerd in de kwaliteit van het water dat zich al in ons distributienet bevindt, op weg naar de klant. Dat stelt weer andere eisen aan de nauwkeurigheid van de sensoren dan het monitoren van oppervlaktewater. Omdat ons drinkwater 'levend water' is, kan er soms een biofilm in de leidingen ontstaan: bezinksel van ijzer, soms mangaan en voedingsstoffen vormen een basis voor nagroeï. Maar hoe, hoeveel, waar en wanneer: daar weten we eigenlijk nog weinig van. Kleine, robuuste en betaalbare sensoren die je op een groot aantal plekken in je net aanbrengt en die snel online metingen doorgeven, zouden daar helderheid in kunnen brengen, vandaar onze interesse in SAWA. Bovendien is het als uiteindelijke gebruiker natuurlijk prettig dat de sensoren worden ontwikkeld op basis van 'je eigen water' in een proeftuin die je zelf hebt geleverd.'

Successen

In alle deelprojecten zijn, in de drie jaar dat SAWA loopt, enorme stappen voorwaarts gemaakt. Zo zijn enkele sensoren voor oppervlaktewater van prototype opgewerkt tot commercieel product. Op het gebied van sensing binnen een distributienet zijn enkele theoretische meetprincipes uitgewerkt tot prototypen, waarvan er sommige dicht tegen een commerciële toepassing aan zitten. Eén van de commerciële partners, Capilix, is op basis van de productontwikkeling binnen SAWA overgenomen door de grote sensorproducent Metrohm, waardoor ze extra mogelijkheden hebben gekregen om hun product te professionaliseren en in de markt te zetten.

Data mining

Van der Woerd: 'WLN heeft al enkele van de ontwikkelde sensoren aangeschaft. Het is mijn verwachting dat sensing in de toekomst een steeds grotere rol gaat spelen bij de kwaliteitsbewaking en efficiencyverbetering bij de drinkwaterproductie. Wat nog wel een punt is, is het verwerken van alle meetdata die je gaat verzamelen met sensoren. Nu hebben we enkele apparaten in ons zuiveringsstation staan, dat kun je nog wel verwerken. Maar als je straks enkele honderden sensoren in het

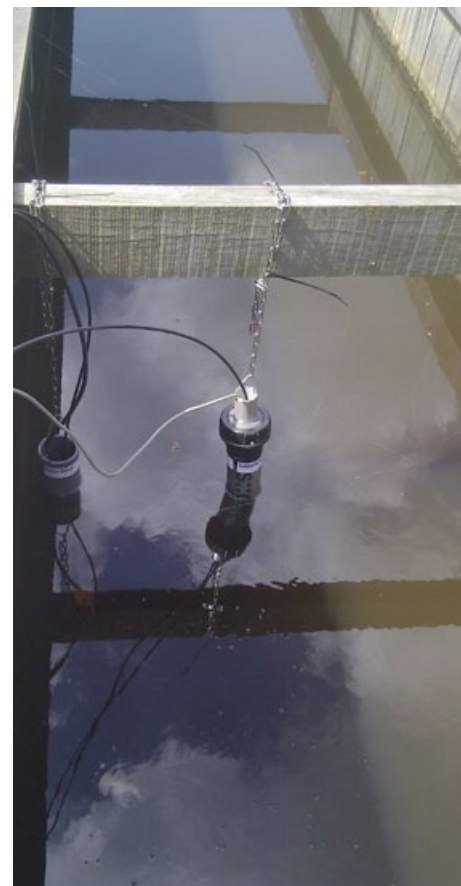
distributienet plaatst, die elk per seconde een melding doen, dan krijg je veel data binnen waarmee je gestructureerd iets zult moeten doen. Je hebt het dan eigenlijk over data mining: een vak apart en een nieuw werkveld voor de drinkwaterbedrijven. Daar zullen we dus ook iets mee moeten.'

Veldkamp beaamt dat: 'Het is slechts een kwestie van tijd dat er ook voor sensoren in het net aantrekkelijke en bruikbare commerciële producten op de markt komen. We zullen dus proberen de ontwikkelingen op dit gebied in de gaten te houden en verder te stimuleren, ook nu SAWA op zijn eind loopt.'

Platform

Prummel: 'Het SenTec blijft bestaan, dus wij roepen sensorfabrikanten op om gebruik te komen maken van de faciliteiten. In september hebben wij een internationaal congres georganiseerd, Sensors 4 Water, waar we een platform hebben gelanceerd voor sensors en water. WLN blijft dus actief betrokken bij de ontwikkelingen op sensorgebied.'

Meer informatie: www.projectsawa.nl en www.S4W-conference.com.

Hennie Roorda, Unie van Waterschappen:

‘Zuiveringen komen nóg meer in dienst van de omgeving’

Waterkwaliteit is voor zowel de drinkwatersector als voor de waterschappen een belangrijk thema. Vewin maakt zich grote zorgen over de kwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater. We vroegen bestuurslid Hennie Roorda naar de positie van de Unie van Waterschappen op dit gebied.

Hennie Roorda, die als heemraad van Waterschap Rivierenland de portefeuille Waterketen beheert, is bestuurslid bij de Unie van Waterschappen. *Is zij tevreden over de kwaliteit van het Nederlandse water?* Roorda: ‘De onderwerpen ‘waterveiligheid’ en ‘voldoende water’ hebben we in Nederland redelijk op orde, maar de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater is een wat weerbarstiger probleem. Nederland is een dichtbevolkt land, met zeer intensief ruimte- en grondgebruik en dat heeft na-

tuurlijk zijn weerslag op de waterkwaliteit. Daarnaast heb je bij het verbeteren van waterkwaliteit te maken met vele partijen: het rijk, de provincies, de gemeenten, de landbouw, de industrie en niet in de laatste plaats Brussel. De kwaliteit van de Nederlandse wateren is de afgelopen 30 jaar sterk verbeterd, maar we zijn er nog lang niet. De waterschappen doen er alles aan om aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water te voldoen, zoals het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, hermeanderen

van beken, enzovoort. Maar we kunnen dat niet alleen. Bovendien beperken deze maatregelen zich vooral tot de ecologische kwaliteit en dat zegt nog niet veel over de chemische kwaliteit van het water.’

Wat vindt u van het voornemen van minister Schultz om in Brussel uitstel te vragen tot 2027 om de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water te halen?

Roorda: ‘We zagen dat al aankomen, maar zijn er natuurlijk niet blij mee. Wij pleiten

ervoor de overgebleven knelpunten nu echt aan te pakken. Wijzelf gaan door op de ingeslagen weg, maar vooral de agrarische sector is nu aan zet. We hebben ook sterk de indruk dat zij daartoe bereid zijn. Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer biedt wat ons betreft voldoende aanknopingspunten voor maatwerkoplossingen, vooral op regionaal en lokaal niveau. De waterschappen kunnen daarbij stimuleren en initiëren, maar de boeren zullen nu echt de schouders eronder moeten zetten.'

Voor de drinkwaterbedrijven betekent het plan van de minister dat zij een grotere zuiveringsinspanning moeten verrichten totdat het oppervlaktewater en de drinkwaterbronnen (in 2027) van betere kwaliteit zijn. *Wat betekent dit voor de waterschappen?*

Roorda: 'Wij zien dat wij voor onze oppervlaktewateren de milieudoelen uit de KRW niet halen. En daardoor moeten we uiteindelijk een extra inspanning leveren, wellicht ook in de zuivering. Daarbij is het ons een doorn in het oog dat de Nederlandse toelatingsnormen voor bestrijdingsmiddelen ruimer zijn dan de KRW-normen. Onze nationale wetgeving is minder streng en dwarsboomt daardoor het voldoen aan de internationale regelgeving. Wij hebben de regering gevraagd hier iets aan te doen, maar daar hebben we nog geen bevredigende reactie op gekregen.'

Ongewenste stoffen

Stoffen die in het oppervlakte- en grondwater komen, zoals gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten, vormen een probleem voor het milieu en voor de waterkwaliteit. Vewin en de UvW hebben daarbij een gezamenlijk belang: wat er niet in komt, hoeven we er ook niet uit te halen. *Welke gevolgen kunnen deze stoffen hebben voor de waterkwaliteit en de ecologie?*

Roorda: 'Hormoonverstorende stoffen, medicijnresten, partydrugs, microplastics en nanodeeltjes komen we steeds vaker tegen in onze rwzi's. Onderzoeken tonen al decennia aan dat dit soort stoffen – net zoals bestrijdingsmiddelen en nutriënten – nadelige gevolgen hebben voor ecosystemen in het water, en soms zelfs voor ons mensen. Als maatschappij hebben wij geformuleerd dat we schoon water willen van een bepaalde ecologische kwaliteit. Dat betekent dus dat die stoffen eruit

moeten of liever nog: überhaupt niet in het water terechtkomen.'

Hoe kijkt u in dat kader aan tegen de Tweede Nota duurzame gewasbescherming?

Roorda: 'In principe kunnen we ons wel vinden in de nieuwe plannen, zoals drift-reducerende maatregelen en het terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door particulieren. Maar we zijn teleurgesteld dat de minister de nationale toelatingsnormen niet aanscherpt door de KRW-normen op te nemen.'

Welke oplossingsrichtingen zien de waterschappen als het gaat om gewasbeschermingsmiddelen?

Roorda: 'Wij zien nog mogelijkheden om via het Europese landbouwbeleid bij de plattelandsontwikkeling meer aandacht te geven aan gebiedsgerichte watermaatregelen. Als de KRW-maatregelen worden opgenomen in de tweede pijler, zijn de waterschappen bereid jaarlijks zo'n 40 miljoen euro bij te dragen aan maatwerkoplossingen, bijvoorbeeld in de landbouw. Daarvoor zullen we samen met de provincies, de gemeenten en de landbouwsector de wateropgaven per gebied moeten bekijken en zoeken naar slimme combinaties die voor alle partijen meerwaarde opleveren.'

Welke stappen kunnen er gezet worden als het gaat om geneesmiddelen en zogeheten 'nieuwe stoffen' in het oppervlaktewater?

Roorda: 'Wij denken dat hier een integrale ketenaanpak het beste is: ook dit is een onderwerp dat wij niet alleen kunnen oplossen. Voor geneesmiddelen kan een aanpak bij de bron een belangrijke eerste stap zijn. Onderzoek toont aan dat de professionele 'gebruikers' van medicijnen – ziekenhuizen, verzorgings- en verpleegtehuizen – goed zijn voor zo'n 20% van het totaal. Als je dáár maatregelen neemt, ben je efficiënt bezig. Je kunt dan denken aan bewustwording bij voorschrijvers en gebruikers, maar ook bijvoorbeeld aan het ontwikkelen van 'groene', biologisch afbreekbare medicijnen door de farma-industrie. Voor nieuwe stoffen zoals microplastics of nanodeeltjes kan een verbod, zoals aangegeven door onze staatssecretaris, een goede oplossing zijn.'

Bestuursakkoord Water

Samenwerken is van belang in de waterketen. Het Bestuursakkoord Water moet daar-

aan bijdragen. *Hoe ziet u die samenwerking?*

Roorda: 'Er zijn de afgelopen jaren enorme stappen gemaakt, in de samenwerking tussen waterschappen en gemeenten, en tussen gemeenten onderling. De waterketenpartners hebben elkaar in meer dan 60 regio's gevonden op verschillende terreinen en in verschillende samenwerkingsvormen. Lokaal zie je ook dat de drinkwaterbedrijven nu betrokken raken bij initiatieven. En ook nationaal trekken we steeds vaker samen op, zoals onlangs nog, richting de Visitatiecommissie.'

Wat verwacht u van de visitatie van het ministerie?

Roorda: 'Wij hebben de Visitatiecommissie leren kennen als een actieve club, die nu druk bezig is om – op basis van de informatie die de waterschappen, de drinkwaterbedrijven en de gemeenten aanleveren – de criteria op te stellen om straks de samenwerking te beoordelen. Gelukkig kijkt de commissie daarbij niet alleen naar de harde euro's, maar ook naar kwaliteitsaspecten.'

Wat verwacht u van de samenwerking in de keten in de toekomst?

Roorda: 'Ik zie niet over vijf jaar overall geheel geïntegreerde waterketenbedrijven. Ik denk wel dat de samenwerking verder zal zijn geïntensiveerd, bijvoorbeeld door gezamenlijke uitvoeringsorganisaties. Wij zien dat onze zuiveringen steeds meer in dienst staan van hun omgeving en de maatschappij. Het opwekken van energie en het terugwinnen van grondstoffen worden een belangrijker deel van onze activiteiten, net als trouwens bij de drinkwaterbedrijven. Ik verwacht dat we elkaar op die terreinen – duurzaamheid en kwaliteit – dus ook meer zullen vinden.'

'Water, energie en grondstoffen zijn steeds meer verbonden, vooral in gesloten, lokale systemen. Een aantal zaken – zoals veilig wonen achter de dijken, voldoende water en betrouwbaar drinkwater – is voor Nederlanders altijd vanzelfsprekend geweest, doordat waterschappen en drinkwaterbedrijven achter de schermen hard werken om dat voor elkaar te krijgen. Er mag best wat meer aandacht zijn voor die inspanning. Door gezamenlijk op te trekken, kun je dat beter duidelijk maken. En door samen gebiedsgerichte en duurzame oplossingen te zoeken voor watervraagstukken kom je veel verder dan in je eentje.'

Kort

In tijden van nood staan wij er samen

Op 18 juni hebben medewerkers van Evides Waterbedrijf, Waternet, PWN en Oasen op de productielocatie Berenplaat bij Rotterdam hun nooddrinkwatersystemen gezamenlijk opgebouwd. Met als doel: kennis delen over en ervaring opdoen met elkaars systemen.

De (recente) geschiedenis leert hoe belangrijk deze systemen zijn als de reguliere drinkwatervoorziening uitvalt.

Dat gebeurde afgelopen juni bijvoorbeeld in Duitsland. In veel dorpen en steden, zoals Passau, viel de stroom uit en kwam geen stromend water meer uit de kraan. Of in Engeland, in 2007: tijdens een overstroming hadden 350.000 mensen geen kraanwater meer. De Britse drinkwaterbedrijven zetten alles op alles om deze mensen te voorzien van drinkwater, maar het materiaal van de verschillende drinkwaterbedrijven sloot vaak niet op elkaar aan. Hierdoor ontstond vertraging.

Nederlandse drinkwaterbedrijven zagen het voorval in Engeland destijds als dé opstap om een dergelijke catastrofale situatie te voorkomen. Onder leiding van Vewin werd een poolingcontract getekend. Dat houdt in dat de drinkwaterbedrijven, in geval van een grote calamiteit, kunnen gebruikmaken van elkaars nooddrinkwatermateriaal, mankracht, vulpunten en transportcontracten. Bij deze voorbereiding is ook geregeld dat al het in te zetten materiaal op elkaar aansluit.

Water voor dorstige museumbezoekers

De tentoonstelling 'De Dode Zeerollen' in het Drents Museum in Assen trekt veel bezoekers. Dagelijks vormt zich een rij voor de entree. Omdat op vrijdag 2 augustus een zeer warme dag werd voorspeld, hebben het Drents Museum en Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) de handen ineengeslagen om te voorkomen dat de bezoekers in de rij buiten problemen zouden krijgen door de hitte. Daarom bood WMD aan alle wachtende bezoekers gratis bekertjes koud water aan. Bij extreem warm weer is het verstandig om regelmatig te drinken, en dan bij voorkeur kraanwater. Koel en vers getapt tijdens deze uitzonderlijke weersomstandigheden.

De tentoonstelling over de befaamde Dode Zeerollen in Assen is tot en met 5 januari 2014 te zien. Openingstijden: dinsdag tot en met zondag van 11 – 17 uur.

Drinkwatersector in de top van duurzaam terreinbeheer

Verskillende drinkwaterbedrijven hebben deelgenomen aan de audit voor de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Brabant Water, Dunea, Evides, PWN, Vitens, WBG en WMD zijn (opnieuw) op het hoogste niveau gecertificeerd: 'Goud'!

De Barometer Duurzaam Terreinbeheer is een geaccrediteerd certificatiesysteem op vier niveaus, gericht op duurzamer beheer van groene en verharde terreinen. Het hoogste (gouden) niveau is gelijk aan het Milieukeur. Het belangrijkste doel van deze barometer is om de emissie van onkruidbestrijdingsmiddelen (op basis van glyfosaat) naar het oppervlaktewater zo veel mogelijk terug

te dringen. Het certificatieschema werd ontwikkeld door Stichting Milieukeur (SMK), in samenwerking met en door financiële ondersteuning van provincies, waterschappen en Vewin.

Een schone bron is de basis

Eén van de 'gouden terreinbeheerders' is Waterbedrijf Groningen: 'De kwaliteit van ons grond- en oppervlaktewater wordt sterk beïnvloed door het gebruik van chemische gewasbeschermings- en onkruidbestrijdingsmiddelen. Deze middelen en hun afbraakproducten komen terecht in de bodem, het grondwater en bijvoorbeeld in het oppervlaktewater van de Drentsche Aa, een belangrijke bron van het drinkwater in Groningen.

Door de schadelijkheid van deze chemische stoffen kost het steeds meer moeite om ze eruit te zuiveren voor drinkwaterproductie, en daarmee te voldoen aan de kwaliteitseisen uit de Kaderrichtlijn Water.'

Zonder is gezonder

Duurzaam terreinbeheer past dan ook bij de duurzame bedrijfsvoering van de drinkwaterbedrijven. Samen met enkele provincies, waterschappen en diverse gemeenten vragen zij aandacht voor de actie 'Zonder is gezonder'. Deze richt zich op het verminderen van het gebruik van chemische onkruid- of ongediertebestrijdingsmiddelen door consumenten: www.zonder-is-gezonder.nl.

Ondertussen in Brussel

'Schaliegas: niet doen!'

In elke editie van Waterspiegel stellen wij een lid van het Europees Parlement enkele vragen over actuele waterdossiers. Dit keer: Judith Merkies, PvdA/S&D.

Judith Merkies (1966) is sinds 14 juli 2009 lid van het Europees Parlement. Zij maakt namens de PvdA deel uit van de fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten (S&D). Naast vicevoorzitter van de Intergroup Water is Merkies onder andere lid van de Commissie Industrie, Onderzoek en Energie en van de Commissie Milieubeheer, Volksgezondheid en Voedselveiligheid.

Schaliegas

Recentelijk steunde u een motie van uw eigen partij, die oproept geen boringen naar schaliegas te doen, zolang de steun onder de bevolking laag is en er gevaren voor milieu en watervoorziening zijn. Toch gaat de discussie in Europa in volle vaart door, omdat een aantal lidstaten wel voordelen van schaliegas ziet. *Wat vindt u daarvan?*

Merkies: 'De teneur van de discussie is momenteel: 'Schaliegas moet kunnen, als het veilig is'. Ik vind dat te kort door de bocht, om drie redenen. Ten eerste: het is een tijdelijke 'bubbel'. Schaliegas wordt in de VS met kunstmatige ingrepen goedkoop gehouden, waardoor het een groter succes lijkt dan het in werkelijkheid is. En het is een eindige brandstof: waarom een heel nieuwe infrastructuur oprichten als voorraden binnen enkele jaren uitgeput zijn? Ten tweede: de veiligheid. Schaliegas kent een intensieve exploitatie, met veel boorputten, water en chemicaliën. In een zeer dichtbevolkt land als Nederland, waar elke vierkante centimeter al wordt gebruikt, is daar eenvoudigweg geen plek voor. En ten derde: met schaliegaswinning los je geen langetermijnproblemen op, niet op het gebied van energie en niet op het gebied van eco-

nomie. Ook in de VS investeert de overheid stevig in duurzame energiebronnen, en niet alleen in fossiele brandstoffen.'

'Ik vraag me dus af waarom we dit zouden moeten willen; alleen omdat het kan? Maar er kan zoveel meer: kijk naar Denemarken dat inmiddels zó zwaar heeft ingezet op duurzame energie dat er een positief saldo op de energiebalans staat. Kijk naar Duitsland, dat enorm investeert in kleinschalige en duurzame energiesystemen. Zozeer zelfs, dat ze durven te stoppen met kernenergie. Dus in plaats van te investeren in een achterhaalde overgangstechnologie, wat schaliegas onmiskenbaar is, pleit ik ervoor om nu krachtig te kiezen voor de toekomst: veilige en schone duurzame energievoorziening!'

Hoe verwacht u dat deze discussie zich verder zal ontwikkelen?

Merkies: 'In zijn brief over schaliegas aan de Tweede Kamer geeft minister Kamp aan dat hij het besluit over schaliegas nog even uitstelt. Ik hoop dat hij de tijd vindt om de discussie breder te trekken dan alleen 'schoon en veilig'. Er zijn namelijk nog meer zaken die een rol spelen: de steun onder de bevolking is laag, en schaliegas kan de weg versperren voor echte duurzame energie-innovaties. Bedenk daarbij ook dat, als we proefboringen toestaan en deze zijn succesvol, de weg definitief vrij is voor commerciële partijen die zich op de boringen willen storten.'

'Onder druk van de crisis neigen enkele Europese landen naar kiezen voor een kortetermijnoplossing: werkgelegenheid, geld in het laatje, en als bonus minder afhankelijkheid van buitenlandse energieleveranciers. Ook ik besef dat de toekomst onzeker is en dat men zijn oude schoenen niet wil weggooien voor de nieuwe ingelopen zijn. Het zal dus een proces van kleine stapjes worden. De ontwikkelingen zullen verder ook afhankelijk zijn van de nieuwe krachtenverdeling in het Europees Parlement, na de verkiezingen in 2014.'

Prioritaire stoffen

Eind juni stemde het Europees Parlement over de richtlijn prioritaire stoffen. Het voorstel van de Europese Commissie om drie geneesmiddelen op de lijst met gevaarlijke stoffen te plaatsen, is gesneuveld in het uiteindelijke compromis. Door alle nieuwe verontreinigingen waar drinkwaterbedrijven mee te maken hebben, zijn meer zuiveringsstappen nodig om schoon drinkwater te maken. *Wat kunnen wij op dit gebied nog verwachten van Europa in de komende jaren?*

Merkies: 'De richtlijn moet nu worden uitgerold in de lidstaten en ik hoop dat dat positieve resultaten gaat opleveren voor de waterzuivering. Maar ik besef ook dat we serieuze stappen moeten nemen om te voorkomen dat geneesmiddelen in het water terechtkomen. We zullen dus nog wel tegen de nodige praktische bezwaren aanlopen. Ik verwacht niet dat de lijst in de eerstkomende jaren nog zal worden aangepast, ook niet als er straks een nieuw parlement is gekozen.'

Ze vervolgt: 'Ik denk wel dat er nog mogelijkheden liggen om via andere regelingen te proberen ongewenste stoffen uit het water te houden. Je kunt dan denken aan de richtlijnen voor cosmetica, voedsel en voedselveiligheid. Bijvoorbeeld op het gebied van hormoonverstorende stoffen en phtalaten verwacht ik wel stappen in de nabije toekomst.'

Innovatie

Innovatie is één van de zeven speerpunten van de Europa Strategie 2020. Dit mondde uit in de Innovatie Unie, waarvoor u woordvoerder in het Europees Parlement was. Het voorstel voor de Innovatie Unie omvatte ook het opzetten van innovatiepartnerschappen; inmiddels is het Europees Innovatie Partnerschap voor water (EIP) in volle gang. Daarnaast is er Horizon 2020, het overkoepelende Europese financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie, met een budget van zo'n 70 miljard euro. *Welke uitdagingen en kansen ziet u op dit gebied voor de Nederlandse watersector?*

Merkies: 'In Horizon 2020 is water binnen de pijler 'Societal Challenges' opgenomen in enkele van de zeven maatschappelijke uitdagingen. Als rapporteur van de Innovatie Unie heb ik uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor de rol van waterinnovatie binnen verschillende uitdagingen, zoals bij 'Healthy Ageing', waar aandacht is voor ziektes gerelateerd aan watervervuiling. Ook in de pijler 'Industrial Leadership' is veel aandacht voor bijvoorbeeld biotechnologie, waarbij water een belangrijke rol speelt. Dit biedt dus aanknopingspunten voor de Nederlandse watersector. Ook binnen het European Institute of Technology – dat zich vooral richt op duurzame groei en innovatie – liggen kansen voor de watersector. Ik denk daarbij vooral aan het Knowledge Innovation Center 'Food4Future', dat in 2016 wordt gelanceerd. Daarbinnen zal expliciet aandacht worden besteed aan gebruik van water bij voedselproductie.'

Ze vervolgt: 'Verder houdt het EIP zich bezig met dezelfde soort onderwerpen als onze Topsector Water: ook daar liggen dus mogelijke verbindingen. Maar de watersector mag wat mij betreft wel wat meer naar buiten kijken. Nederland heeft veel te bieden, dus zoek aansluiting in Europa, door het vinden van partners. Dat kan via de Europese Commissie, door samen te werken in het European Institute of Technology of via de Intergroup Water van het Europees Parlement. Ook de Nederlandse regering kan een rol spelen, door andere landen te zoeken om in een versterkt partnerschap op bepaalde onderwerpen samen op te trekken.'

Het EIP en Horizon 2020 staan eigenlijk los van elkaar. Hoe kan hiertussen verbinding worden gelegd?

Merkies: 'Ik mis in Europa inderdaad de rode draad tussen de innovatiepartnerschappen, de Knowledge Innovation Centers en Horizon 2020. Het liefst zou ik zien dat de Topsector Water zich voorbereidt op de maatschappelijke uitdagingen van Horizon 2020 en nadrukkelijk gaat deelnemen aan het EIP voor water. Daarnaast zouden de kennisinstellingen en de waterbedrijven via het European Institute of Technology moeten gaan meedraaien in de Knowledge Innovation Centers. Daarnaast hoop ik dat een volgende Europese Commissie kan zorgen voor meer samenhang tussen de verschillende onderwerpen.'

'WATERSECTOR MAG NOG WAT
MEER NAAR BUITEN KIJKEN'

Achterspiegel

Omgevingswet

Deze zomer is de Omgevingswet naar de Raad van State verzonden. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt nu aan de uitvoeringsregelgeving. 117 Algemene Maatregelen van Bestuur worden teruggebracht tot één Omgevingsbesluit met algemene en procedurele bepalingen, één Kwaliteitsbesluit met regels voor omgevingswaarden en monitoring, en nog een aantal besluiten die de activiteiten in de leefomgeving regelen. Vewin pleit ervoor de volgende zaken in de wet en de uitvoeringsregelgeving te regelen:

- Leg in de Omgevingswet expliciet een kapstok voor (en prioritering van) de zorg voor de grondstof (oppervlakte- of grondwater) voor de openbare drinkwatervoorziening vast, alsmede de invulling van deze zorgtaak door de overheden.
- Geef drinkwaterbedrijven een formeel adviesrecht bij visies, plannen, programma's en verordeningen.
- Borg de ruimtelijke bescherming van de drinkwaterwinning op nationaal niveau.
- Vroegtijdige signalering van de risico's voor drinkwater door toetsingskaders in de Omgevingswet te koppelen aan drinkwaterfunctie en goede handhaving.
- Nationale normen voor oppervlaktewater, grondwater en bodem, en afstemming met normen voor in te nemen water voor drinkwater op grond van de Drinkwaterwet.